

Renaat Braem (1910-2001) is een van de bekendste Belgische architecten. Vanaf 2026 krijgt zijn befaamde Arenawijk in Deurne-Zuid een transformatie. Kunstenaar en tijdelijke bewoner Koba De Meutter (1992) brengt Braem terug naar zijn Arena. Op haar tekeningen zit hij plots zelf in de bühne die hij bouwde. Celine de Geest sprak met haar.

Koba De Meutter & Renaat Braem, architect van een arena

CELINE DE GEEST

In Deurne stond tot in 1920 een militair fort. Vandaag volgen grijs-witte panden met schuin aflopende scheidingsmuren en ruime balkons trapsgewijs het tracé van de oude omwalling. Daar, tussen het mosgroen beton en afbladderende kozijnen, sluimert de droom van Renaat Braem. De Antwerpse architect wou met de Arenawijk een modernistisch ideaal waarmaken.

De jonge Braem liep in de jaren dertig als enige Belg stage bij Le Corbusier (1887-1965). Typisch aan het modernisme van Le Corbusier en co was een geloof in de maakbaarheid van de maatschappij en de emanciperende kracht van architectuur. Strakke, eenvormige gebouwen konden de samenhang van de gemeenschap en het leven van het individu verbeteren.

Braem, socialist in hart en nieren, werd al snel de architect van de arbeidersklasse. Die wou hij een betere plek en dus ook een beter leven geven. Toen het stof na de Tweede Wereldoorlog was gaan liggen en de steden met een nijpend woningtekort kampten, kreeg hij de kans om zijn ideeën op grote schaal te realiseren. Hij ontwierp collectivistische sociale woonwijken, zoals het Kiel in Antwerpen en Sint-Maartensdal in Leuven. Het ideale wonen was voor Braem de *neighbourhood unit*, waar een maximale toegang tot licht, lucht, natuur en kunst voor de vrijheid en zelfontplooiing van zoveel mogelijk mensen zorgt. En de ideale woning was een woontoren omgeven door groen.

De Arenawijk

In 1960 kreeg Renaat Braem de opdracht om een woonwijk te ontwerpen op het domein van het oude fort van Deurne-Zuid. Hij zag het groot. Hij tekende een wijk met meerdere hoge woontorens, aangevuld met enkele blokken laagbouw, een winkelcentrum en veel groen.

Uiteindelijk werden alleen acht laagbouwblokken gebouwd. De geplande hoogbouw kwam er nooit. Aan het einde van de jaren zestig was de woontoren stilaan een symbool van een ontspoord paternalisme geworden, te uniform en te rigide. De kwaliteit van de torens liet vaak te wensen over en het zoneringsprincipe zou mensen stigmatiseren in plaats van emanciperen.

Zestig jaar later kreunen Braems woonblokken onder betonrot en verwaarlozing. Bewoners klagen al jaren over vocht en problemen met verwarmen. In 2026 start daarom de transformatie van de buurt. De gebouwen in de zuidrand worden gerenoveerd tot privéwoningen, de gebouwen in de noordrand worden gesloopt en vervangen door sociale nieuwbouw.

Onder het verval blijft de schoonheid zichtbaar. Braems brutalisme was aan het einde van zijn carrière vloeiender en organischer geworden, meer op de natuur geïnspireerd. Op de uiteinden van de gebouwen in de zuidrand prijken monumentale, symbolische sculpturen: de zon, de maan, bloemen en sterren.

Foto: Koenraad Claes

Braem vond dit zijn succesvolste synthese van architectuur en kunst: "De architectuur nam er zelf de vorm aan die volgens de bestemming de juiste was: een bloem die uit de zon opbloeit, bloemen die uit de sterren opbloeien, een bloem die dwars door twee hoofden groeit, alle symbolen van liefde en geluk", schreef hij.

Verdwindend stuk erfgoed

In haar tekeningen vestigt Koba De Meutter onze aandacht nog even op die schoonheid, voor de wijk van top tot teen getransformeerd wordt. Twee jaar lang woonde ze antikraak in een van de appartementen aan de noordrand.

Koba De Meutter: "Mijn werk is vaak heel hecht verbonden met mijn woonplaats. Op een gegeven moment heb ik mijn

sculpturen als meubels geadopteerd. Dat vind ik interessant: hoe behandel je zo'n object? Als kunst, als gebruiksvoorwerp, als theaterrekwisiet? Wanneer ik verhuis, verhuizen mijn sculpturen mee. Op deze site, met die architectuur die grotendeels leeg was komen te staan, wou ik nog meer de symbiose opzoeken tussen werk en wonen. Ik hield ook van het geribbeld glas in mijn appartement, de houten structuren en de afgeronde betonnen vormen. Het voelde heel sculpturaal, alsof ik niet alleen in mijn eigen werk, maar ook in dat van iemand anders woonde. Iemand met een naam en een oeuvre, helemaal niet anoniem."

Door in zijn werk te wonen leerde Koba Renaat kennen. Indirect dus, maar tegelijk intiem. Zijn onzichtbare hand wordt zichtbaar, zijn visie voelbaar. Op de tekeningen die ze maakte

“Ik koos er uit interesse voor om daar te wonen, de meeste bewoners hebben die keuze niet.”

Arenawijk, blokken zuidrand, oktober 2025, Deurne-Zuid, foto: Koba De Meutter

Arenawijk, buitentrap blokken zuidrand, oktober 2025, Deurne-Zuid, foto: Koba De Meutter

tijdens haar verblijf neemt hij een vorm aan, komt hij tot leven. Op een manier is het appartement meer van hem dan van haar: zij woont er maar voor even, in een stuk erfgoed dat ingehaald werd door de tijd. Hij ligt languit in de zetel, lanterfant door de ruimte, lijkt thuis te komen tussen de lijnen en de vormen die hij uitdacht. Op de laatste tekening kijkt hij met zijn rug naar de kijker gekeerd uit het raam. Het gebouw dat hij buiten ziet, is hetzelfde als dat waar hij in staat, en ook de kast die binnen staat heeft de vorm van het woonblok gekregen.

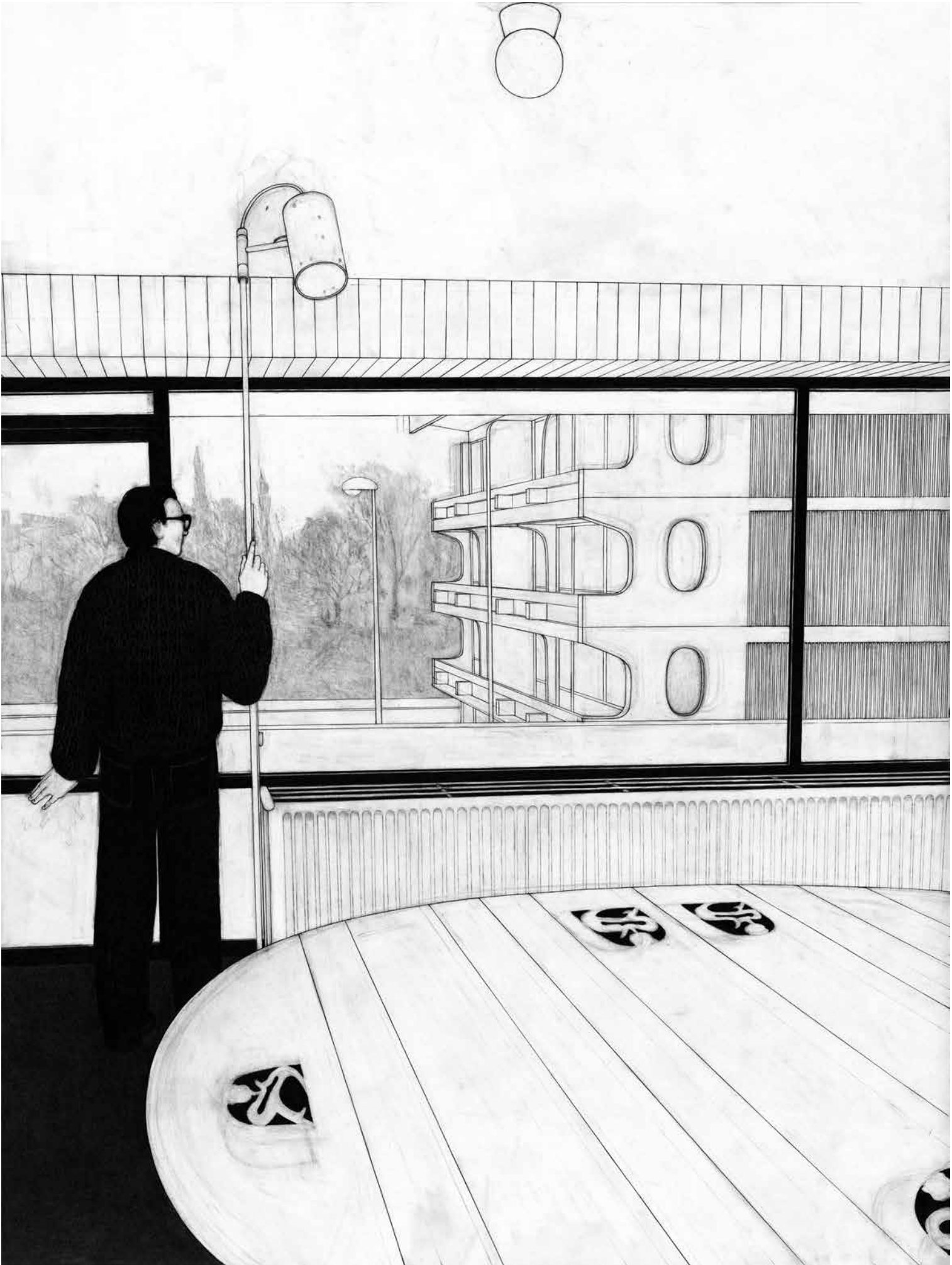
Wat deed je precies in jouw appartement?

“Door die ramen heb ik urenlang voorbijgangers geobserveerd. In het grasveld was een zandvlakte ontstaan, op de plek waar een zwembad stond dat recent gesloopt werd. Het deed me denken aan een arena. Als wonen en werken samenvallen zoals ze dat bij mij doen, begin je door de bril van de fictie, het theater, naar een plek te kijken. Je appartement wordt deel van een tribune.”

Wat trof jou?

“Ik ben blij dat ik de schoonheid van de Arenawijk door die bril heb kunnen zien. Zet je die af, dan zie je ook meteen duidelijker de verwaarlozing. Dat is hoe de wijk ook meestal in beeld gebracht wordt, als probleemwijk vol vocht, schimmel en betonrot. Het is heel erg dat er niet meer naar deze plek en de bewoners omgekeken wordt. Mijn positie daarin zoeken was niet makkelijk. Ik koos er uit interesse voor om daar de wonen, de meeste bewoners hebben die keuze niet.”

→ Koba De Meutter, *Arena 6/6*, 2025, potlood op papier, 60 x 80 cm, scan: Fotorama

Koba De Meutter, *Arena 2/6*, 2024, potlood op papier, 60 x 80 cm, scan: Fotorama

Je voert Renaat Braem op in jouw tekeningen.

“Mijn doel was om een andere blik op de wijk te tonen. Die blik is de mijne, vanuit mijn raam, als maker tussen sculpturen. Mijn tekeningen zijn ook eerder een fictie dan een reportage. De Braem die je ziet is een figuur uit mijn verbeelding. Het is ook niet omdat er maatschappelijke problemen zijn, dat het ruimtelijke van die wijk en de bedenker ervan er niet meer zijn. De open groene ruimte en de eenvormigheid van de site bleven bewaard. Pasanten werden mooie personages in het veld van Arena. In een kunstenaarspublicatie kunnen observatie en verbeelding overlappen, in de poging om een ruw, verdwijnend stukje erfgoed vast te grijpen.”

Vanuit zijn loge aanschouwt Braem de arena en het spel dat beneden wordt gespeeld. Even goed is hij zelf een personage. Niet langer een geest die in de wijk rondwaart, maar een figuur in het theater dat zich in onze woonkamers afspeelt.

PUBLICATIE Koba De Meutter, *Arena*, 2025, ISBN 978-94-6475-538-1, € 18, Infinitif, infinitif.org/arena — kobademeutter.be — **ARCHIEF** Thema *Renaat Braem kiest architectuur*: OKV 1976 — okv.be/tijdschrift

MAGRITTE

LA LIGNE DE VIE

15.11.2025 › 22.02.2026

René Magritte keert terug naar Antwerpen. In 1938, net voor zijn internationale doorbraak, gaf hij hier zijn meest persoonlijke lezing. Die woorden vormen nu de basis van een unieke tentoonstelling die zijn artistieke evolutie en verbeeldingskracht onthult. Beleef de iconische surrealist zoals je hem nog nooit eerder zag.

Tickets & info op kmska.be

KONINKLIJK MUSEUM VOOR
SCHONE KUNSTEN ANTWERPEN

Tentoonstellings-
partners

René Magritte, *La saveur des larmes*, 1946, Privécollectie © Succession René Magritte - SABAM Belgium, 2025